

Навршило се десет година од 5. октобра, важног и контроверзног датума у новијој српској историји. Ова десетогодишњица је послужила као добра прилика да се у стручној и политичкој јавности отвори јавна расправа о неким битним питањима везаним за овај догађај, као и да се сведе биланс промена које је донео. Као једно од најживљих средишта интелектуалне рефлексije политике у Србији, ИИЦ Нова српска политичка мисао је преузела амбициозни задатак да организује округли сто на ову тему. Циљ је био да се окупе истакнути представници стручне и политичке јавности, који би потражили одговоре на нека од питања која је 5. октобар поставио.

Са ове временске дистанце важно је рећи нешто више о карактеру 5. октобра 2000. године. Да ли је у питању био преврат, пуч, државни удар или револуција? Колики је значај страног фактора у том догађају? Какав је карактер политичких и економских реформи које су за њим уследиле?

На ова и слична питања одговоре су давали уважени интелектуалци, учесници овог округлог стола у организацији Нове српске политичке мисли, истакнути економисти, политиколози, правници и социолози.

Скуп је отворио Ђорђе Вукадиновић, рекавши да је ово још једна прилика да се проговори о истинама и заблудама 5. октобра. При томе, он је подсетио да је већина учесника пре десет година већ говорила на сличном скупу о перспективама Србије након октобарских промена и да су још тада били прилично скептични према будућем развоју Србије, што им данас свакако служи на част, пошто су у времену опште еуфорије смогли снаге да као одговорни интелектуалци, критички и савесно, сагледају реалне перспективе постпетооктобарске Србије.

Предраг Марковић је, као историчар, сагледао значај 5. октобра из перспективе сличних револуција и изнео тезу да је свакако могло много боље, али да је могло бити и горе, посебно истичући да је петооктобарски преврат прошао без жртава, за разлику од неких пређашњих. Изостанак развоја после 5. октобра условљен је непостојањем објективних

могућности, а није последица немања визије. Проблем је што ниједна визија није била довољна да реши проблеме урушене инфраструктуре, путева, пруга. На власт су дошли људи великих речи са врло мало радног искуства. Марковић је истакао да за напредак није довољно само узвикивати пароле, већ је потребно и њихово спровођење у дело.

Правник, професор Јовица Тркуља је методолошки поставио проблем, објашњавајући његов значај на теоријском и практичном плану. Акцент је ставио на извртање демократије као појма, односно на чињеницу да је у почетку било речи о демократској револуцији, касније о демократској транзицији, да би се на крају говорило искључиво о транзицији, те се израз и значај појма „демократског“ неповратно изгубио. Тркуља је покушао да утврди континуитет нове демократске власти са старим режимом, закључујући да се у том смислу није много тога променило када је у питању контрола и располагање „полугама“ власти.

Професор Млађен Ковачевић је говорио о економским и социјалним аспектима промена и кризе у којој се Србија нашла 5. октобра и у којој се и дан-данас налази. Он је упозорио и на то да се овој кризи крај не назире, те да је неопходан један нови приступ политичком деловању, наглашавајући значај активнијег укључивања што већег броја интелектуалаца у осмишљавање будућих приоритета и подухвата. У прилог овој тврдњи, Ковачевић износи упоредне резултате бруто домаћег производа и односа увоза и извоза Србије и осталих неразвијених држава на дну економске лествице, уз узрочно-последични осврт на историјске околности поменутих земаља. У том смислу он је навео примере земаља источног блока које су напуштање комунистичке идеологије доживеле као ослобођење од руског утицаја и буђење националне свести као битног чиниоца у развоју једне државе.

Политиколог Ђуро Ковачевић акценат свог излагања ставља на проблем образовања и лоших образовних реформи. Уопштено говорећи, најаве промена обично одступају од онога што је и остварено, а њихове праве амбиције се увек сазнају последње. Ковачевић је говорио и о рушењу суверенитета земље како на политичком, тако и на економском плану. Он је проблематизовао питање о ограниченом суверенитету Србије у многим областима јавног живота.

Према речима социолога Зорана Аврамовића, пажњу треба усмерити на неколико питања. Пети октобар он назива експлозијом политичке страсти као мешавине демократске реторике и оружја. До промене је дошло уз примену насиља. Аврамовић сматра да је позив на лустрацију непотребан пошто су обележја правне демократске државе постојала и пре 5. октобра. Оправданост лустрације се, како је рекао, разматра

само у случају након свргавања тоталитарног система, каквим се владавина Слободана Милошевића сигурно не може назвати.

Економиста Бранко Павловић је подсетио да је био учесник 5. октобра и изразио велико разочарање резултатима промена након десет година. Он је напоменуо да је Србија данас у тежој ситуацији него икада, пре свега у економском и социјалном погледу, и да јој прети даље растакање територије. Говорећи о економској ситуацији и буџету Републике Србије, он је рекао да је Телеком последњи ресурс који је овој влади остао на располагању како би бар мало попунила буџет, будући да је државна каса празна. Страшно је, истакао је он, да је настављено рапидно пропадање државе, да је сиромаштво огромно, а да је стопа незапослености више него забрињавајућа. Он је напоменуо да 5. октобар није једини државни удар до којег је дошло и да је он након две хиљаде година поново спровођен у неколико наврата. Одузимањем мандата посланицима ДСС-а, гласањем из Бодрума и другим случајевима злоупотребе власти.

Питање да ли је протеклих десет година уопште могуће назвати периодом демократије поставио је Душан Зупан. Томе у прилог, он указује на изневерене наде и медијску слику Србије, која је деведесетих година била много боља него што је сада. Зупан је говорио и о фиктивним обећањима, о обманама и несувислој реторици која је пратила медијску сцену Србије протеклих десет година.

Забљу у територијални опстанак Србије као такве изразио је Ђуро Билбија, рекавши да ће нека наредна влада морати да поради на поновној изградњи институција државе, при чему се то односи и на нацију. Билбија је истакао да је на српским медијима немогуће организовати јавну расправу о 5. октобру и о тренутној ситуацији у којој се Србија налази.

Слободан Антонић је своје излагање започео навођењем списка позитивних и негативних промена које је 5. октобар донео, истакавши да у списак негативних свакако улазе отварање питања Војводине неодговорним и неуставним доношењем њеног статута, као и да је проблем Рашке области далеко већи него што је то био деведесетих година. Он је поменуо да ће ипак најтеже бити отклонити проблеме који су настали реформом образовања које није у стању да произведе елиту одговарајућег квалитета. Антонић је такође обратио пажњу и на незадовољство у народу, апатију и безвољност.

У завршном делу учесницима скупа обратио се Ђорђе Вукадиновић и у свом излагању

Пише: Владимир Недељковић
среда, 06 октобар 2010 13:51

истакао да када неко убудуће буде говорио о изгубљеној деценији, без додатних објашњења неће бити јасно на коју деценију мисли – деценију пре или ону после 5. октобра двехиљадите године. Последњу свакако обележава успостављање капитализма са елементима неоколонијализма и промена геополитичког курса у смеру евроатлантских интеграција, затим суморни резултати економске и привредне транзиције и геополитичко лутање које је последица грешака Милошевићеве власти услед неразумевања околности насталих после пада берлинског зида. Вукадиновић је истакао да се нова политичка елита понаша као да је историја почела са њима и њиховим доласком на власт и уласком у кабинете, а да су они који су са власти отишли вешто сачекали и искористили тренутак да се као неизбежан чинилац у подели власти на мала врата поново појаве на политичкој сцени. Вукадиновић је рекао да су многи избори Србије у протекле две деценије били или лоши, или закаснили.

Представници Нове српске политичке мисли изразили су захвалност учесницима скупа, уз уверење у неопходност да и у будућности буде више оваквих расправа.